

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н.М. Третяк,

Черкаська філія Української академії банківської справи

Постановка проблеми. Агропромисловий сектор національної економіки знаходиться на стадії реформування. Відбулося розпаювання землі та майна колективних сільськогосподарських підприємств, прийнято низку законів та постанов в підтримку аграрного виробника. Це обумовило створення та розвиток організаційно-правових форм господарювання нового типу. Разом з тим, не досягнуто належного рівня ефективної діяльності агропромислових підприємств. Практичне втілення положень нещодавно прийнятого Верховною Радою України Земельного кодексу, необхідність поліпшення кредитного забезпечення аграрного сектора економіки посилюють потребу у створенні сучасного механізму функціонування земельного ринку та заснуванні фінансової структури, основним завданням якої стало б кредитування виробників сільськогосподарської продукції: від селян-одноосібників до великих агропромислових формувань.

Основним завданням агропромислового комплексу є забезпечення більш повного задоволення зростаючих потреб населення в продуктах споживання, а промисловості – в сировині.

Серед вирішальних умов виконання цього завдання є зміцнення матеріально-технічної бази, послідовна інтенсифікація виробництва, покращення його розміщення і спеціалізації, підвищення рівня використання сільськогосподарських угідь та інших виробничих ресурсів, і найголовніше – забезпечення своєчасного і достатнього фінансування. Одним із джерел фінансування агропромислового комплексу може виступати банківський кредит.

Аналіз останніх досліджень. Ознайомлення з останніми дослідженнями та публікаціями з тематики кредитування агропромислового комплексу показало, що дане питання є досить актуальним. Проблему кредитування підприємств аграрного сектора розглядали П.Т. Саблук, М.Ф. Огійчук, Л.Г. Панченко, П.А. Щербакова, Л.К. Сук, В.Г. Андрійчук, П.С. Березівський. У наукових працях запропоновано шляхи розв'язання проблеми кредитування агропромислового комплексу, але, незважаючи на пропозиції, соціально-економічна ситуація на селі залишається надзвичайно складною.

Мета і завдання статті. Мета статті полягає у дослідженні ролі кредиту в розвитку агропромислового комплексу Черкаської області. Завданнями є виявлення проблем у сфері кредитування агропромислового комплексу області, а також внесення пропозицій щодо вдосконалення кредитування цієї галузі.

Основна частина. У банківській системі області ведеться активна робота по вдосконаленню кредитного ринку. Обумовлено це, насамперед, подальшим економічним зростанням та стабілізацією грошово-валютної системи у державі, що пожвавило попит реальних секторів економіки Черкащини на кредитні ресурси.

За останні роки зроблено прорив у кредитуванні агропромислового комплексу, особливо сільськогосподарських підприємств.

Якщо за 1996-1999 рр. сільськогосподарським підприємствам видано кредитів на суму 32 млн. грн., то за 2002 р. – 188,2 млн. грн., а за 2003 р. – 326,7 млн. грн. В 2002 р. сільськогосподарські підприємства Черкащини одержали в розрахунку на 1 гектар сільськогосподарських угідь найбільшу в Україні кількість кредитів – 141 грн., а в 2003 р. – 244,7 грн. (табл. 1).

Таким чином, за 4 роки в агропромисловий комплекс направлено 1333 млн. грн., з яких 605 млн. грн., або 45,4 % одержала переробна промисловість. І це цілком закономірно, адже у структурі промислового виробництва області питома вага харчової промисловості займає майже 40 % [2, с. 35].

Таблиця 1

**Кредитування агропромислового комплексу Черкаської області
протягом 2000-2003 рр.**

Періоди	Всього			За галузями				
	сума, млн. грн.	% ставка	в т.ч. здешевлені кредити, млн. грн.	Переробна промисловість		Сільське господарство		
				сума, млн. грн.	в т.ч. здешевлені кредити, млн. грн.	сума, млн. грн.	% ставка	в т.ч. здешевлені кредити, млн. грн.
2000 р.	130,2	36,0	33,1	85,6	8,1	34,1	38,1	15,1
2001 р.	320,3	30,9	158,0	179,4	25,9	118,1	36,0	102,2
2002 р.	304,2	24,4	87,0	108,5	4,6	188,2	27,1	79,4
2003 р.	578,3	19,2	122,1	231,5	5,0	326,7	20,5	115,0
Всього	1333,0	-	400,2	605,0	43,6	667,1	-	311,7

Безперечно, надзвичайно актуальним є питання щодо кредитування безпосередньо сільського виробника. Тут з впевненістю можна сказати, що на Черкащині установи банків, пам'ятаючи народний вислів “дай землі, то і вона тобі дасть”, стали партнером сільськогосподарського товаровиробника, а той, у свою чергу, повірив у партнерські стосунки з установами банків. Суттєвий вплив на визначення курсу сучасного села в ринковому просторі здійснив Указ Президента України від 3 грудня 1999 р. “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки”. Значною мірою сприяли постанови Уряду України у 2000-2001 роках, які надали можливість розпочати пільгове кредитування сільського товаровиробника. Все це дає підстави стверджувати, що ставлення держави

до реформування відносин на селі є не епізодичним, а набирає системного характеру.

Щодо обсягів кредитів, виданих безпосередньо сільськогосподарським товаровиробником за останні 4 роки, то вони становлять 667,1 млн. грн., сума кредитування в 2003 р. становить 326,7 млн. грн., що майже в 2 рази перевищує суму кредиту 2002 р., і в 10 раз перевищує кредити, видані в 2000 р.

Збільшується також обсяг кредитів, виданих установами банків через механізм здешевлення кредитів за рахунок коштів Державного бюджету України. Сума здешевлених кредитів у 2003 р. становила 122,1 млн. грн., або 21 % загального обсягу кредитування агропідприємств, що на 36,4 млн. грн. перевищує обсяги кредитування за 2002 р. Але в порівнянні з 2001 р. сума здешевлених кредитів зменшилася на 35,9 млн. грн. [2, с. 36].

Аналізуючи процентну ставку за користування кредитом, можна відмітити тенденцію до її зниження. Якщо в 2000 р. процентна ставка становила 36 %, то в 2003 р. – 19,2 %, а зменшення кредитної ставки викликало зацікавленість у підприємств аграрного сектора щодо кредитування власного виробництва.

Але поряд з позитивними тенденціями можна відмітити і негативні:

1. Зменшення кількості господарств, які прагнуть скористатися кредитом (за 2002 р. – 512, а за 2003 р. – 346) відбувалося через появу у частині господарств зневіри, що економічна політика в державі за кінцевим результатом господарювання дозволить вийти на позитивний фінансовий результат.
2. Аналіз цільового направлення кредитних вкладень показує, що кредитні кошти на практиці не спрямовуються на створення матеріально-технічної бази, а використовуються, в основному, як обігові на поточні потреби: придбання палива, посівного матеріалу. Наприклад, за 2003 р. рік на Черкащині від загального обсягу державних пільгових кредитів у сумі 122,1 млн. грн. лише 5,49 млн. грн., або 4,5 %, використано на придбання сільськогосподарської техніки, тобто на збільшення основних засобів.
3. Актуальним залишається питання повернення кредитів. В області із 122,1 млн. грн. пільгових кредитів, які видані агропромислому комплексу в 2003 р., повернуто 41,7 млн. грн. або 34,1 %. Це, в свою чергу, призводить до недовіри установ банків до сільгоспвиробників та руйнування їх співпраці [2, с. 36].

Таблиця 2

Дані про видані пільгові кредити та стан погашення заборгованості за ними підприємствами агропромислового комплексу Черкаської області

Періоди	Сума виданого кредиту, млн. грн.	Сума погашеного кредиту, млн. грн.	% погашення
2002 р.	87,0	52,2	60,0
2003 р.	122,1	41,7	34,1

Висновки. Підводячи підсумки дослідження, необхідно сказати, що подальше вдосконалення механізмів кредитування економіки та розвиток підприємництва у сільській місцевості можливі за умови, що будуть здійснені практичні кроки щодо вирішення окремих проблемних питань у таких сферах, як правова, економічна, організаційно-нормативна.

На рівні Кабінету Міністрів України необхідно підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів України про розвиток ринку сільськогосподарської продукції і продовольства, про аукціони живої худоби і птиці, про оптові плодово-овочеві ринки, про виробництво та ринок молока і молочних продуктів, про виробництво та ринок м'яса і м'ясних продуктів, про заставу (іпотеку) нерухомості, про державний земельний банк.

На рівні пріоритетних статей Державного бюджету України для підтримки аграрної галузі слід забезпечити фінансування розвитку агропромислового комплексу з урахуванням специфіки його діяльності, у тому числі виробництва сільськогосподарської техніки і закупівлі в державні ресурси сільськогосподарської продукції, в обсягах, передбачених у Державному бюджеті України.

При розробці проектів законів про Державний бюджет України на наступні роки передбачити збільшення асигнувань на часткове відшкодування процентних ставок за кредити, страхування ризиків, запровадження заставних та інтервенційних операцій зі стратегічно важливими видами сільськогосподарської продукції і продовольства, державних дотацій для підтримки розвитку тваринництва, здешевлення сільськогосподарської техніки.

Необхідно вирішити питання довгострокового кредитування сільськогосподарських товаровиробників для придбання основних засобів на умовах застави за кредитною ставкою в розмірі 3-5 % річних, а також питання про створення державного аграрного банку по обслуговуванню агропромислового комплексу України.

Список літератури

1. Закон України "Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років" № 2238-III від 18.01.2001 року.
2. Офіційне видання управління Національного банку України в Черкаській області "Банківська система: статистика, економічний аналіз 1996-2003 роки". – ЧФ НБУ, 2003 р.